

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 281/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Toimenpidealoite TPA 24/2019 vp Sari Essayah kd ym. Toimenpidealoite kaivostoiminnan rojaltimaksutyypin veron käyttöönottamisesta
- Toimenpidealoite TPA 133/2020 vp Sari Tanus kd ym. Toimenpidealoite kaivostoiminnan rojaltimaksutyypin veron käyttöönottamisesta

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- veroasiantuntija Ella Luikku, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Jenni Oksanen, valtiovarainministeriö
- kaivosylitarkastaja Riikka Aaltonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava veroasiantuntija Nina Kurki, Verohallinto
- tutkimusohjaaja Seppo Kari, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- tutkimuspäällikkö Olli Ropponen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- erikoisasiantuntija Jussi Pokki, Geologian tutkimuskeskus GTK
- erikoistutkija Sari Kauppi, Suomen ympäristökeskus
- lakimies Arto Soisalo, Suomen Malminjalostus Oy - Finnish Minerals Group
- erityisasiantuntija Pekka Montell, Suomen Kuntaliitto
- veroasiantuntija Tiina Ruohola, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- veroasiantuntija Saara Hietanen, Finnwatch ry
- toiminnanjohtaja Pekka Suomela, Kaivosteollisuus ry
- erityisasiantuntija Sanna Hast, Paliskuntain yhdistys
- veropoliittinen asiantuntija Niko Pankka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

- ympäristöjuristi Matti Kattainen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- johtava asiantuntija Maria Volanen, Teknologiateollisuus ry
- Senior Fellow Timo Viherkenttä

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- saamelaiskäräjät
- Kemin kaupunki
- Kittilän kunta
- Siilinjärven kunta
- Sodankylän kunta
- Sotkamon kunta
- Tervolan kunta
- Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Rajat Lapin kaivoksille ry
- Saimaa ilman kaivoksia ry
- Veronmaksajain Keskusliitto ry
- Terrafame Oy
- Nordkalk Oy Ab
- Lesel Oy
- emeritusprofessori Esko Linnakangas
- OTT, dosentti Marianne Malmgrén

Verojaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kaivosmineraaliverolaki sekä muutettaviksi valmisteverotuslakia ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin uudesta, Suomessa louhittuihin kaivosmineraaleihin kohdistuvasta verosta. Veromalli olisi luonteeltaan rojaltityyppinen suoritus, joka olisi mahdollisimman yksinkertainen ja kaavamainen. Veromallissa otettaisiin kuitenkin huomioon yhtäältä metallimalmien ja muiden kaivosmineraalien välinen eroavaisuus ja toisaalta metallimalmien väliset erot niiden arvoissa ja metallipitoisuuksissa.

Veron soveltamisalaan kuuluisivat kaivoslaissa tarkoitetut kaivosmineraalit. Soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin kuitenkin kullanhuhdonnassa löydetty kaivosmineraalit. Verovelvollinen olisi se, joka on louhinut kaivosmineraalin ja jolta edellytetään kaivoslainsäädännössä tarkoitettua lupaa kaivostoiminnan harjoittamiseen. Verovelvollinen olisi tyypillisesti kaivosyhtiö. Ve-

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

ron suorittamisvelvollisuus syntyisi metallimalmien osalta, kun kaivosmineraali toimitetaan rikastettavaksi, ja muiden kaivosmineraalien osalta, kun kaivosmineraali louhitaan.

Metallimalmien vero olisi 0,6 prosenttia metallimalmin sisältämän metallin verotusarvosta. Verotusarvo perustuisi metallien kansainvälisiin markkinahintoihin. Jollei tällaista hintatietoa olisi saatavilla, verotusarvo määritettäisiin vastaavien muiden julkisten hintatietojen perusteella tai viime sijassa toisen vastaavan tuotteen kansainvälisten, julkisten hintatietojen perusteella. Verotusarvo laskettaisiin hintatietojen vuotuisena aritmeettisena keskiarvona ja vahvistettaisiin kutakin kalenterivuotta varten vuoden alussa edellisen vuoden hintatietojen perusteella.

Muiden kaivosmineraalien kuin metallimalmien vero olisi 0,2 euroa tonnilta louhittua kaivosmineraalia.

Kaivosmineraalien verotukseen sovellettaisiin pääosin valmisteverotuksen ja oma-aloitteisen verotuksen menettelysäännöksiä. Veron piiriin kuuluvien toimijoiden tulisi rekisteröityä verovelvollisiksi. Verovelvollinen antaisi veroilmoituksen kalenterivuoden mittaiselta verokaudelta sekä laskisi ja suorittaisi veron oma-aloitteisesti. Veroviranomainen olisi Verohallinto.

Esityksessä ehdotetaan, että kaivosten sijaintikuntien osuus kaivosmineraaliveron tuotosta olisi 60 prosenttia ja valtion osuus olisi 40 prosenttia. Kaivosmineraaliveron vuosittaisen verotuoton arvioidaan olevan noin 25 miljoonaa euroa, josta valtion osuus olisi 10 miljoonaa euroa ja kaivosten sijaintikuntien 15 miljoonaa euroa. Verotuotto tilitettäisiin sille kunnalle, jossa kaivos sijaitsee. Verotuotto kertyisi ensimmäistä kertaa vuonna 2025.

Valmisteverotuslakiin ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettuun lakiin tehtäisiin kaivosmineraaliveroa koskevat lisäykset.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024. Lakia sovellettaisiin niihin kaivosmineraaleihin, joita koskeva veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain voimaantulon jälkeen.

Toimenpidealoitteet

Toimenpidealoitteissa TPA 24/2019 vp ja TPA 133/2020 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin kaivostoiminnan rojalTIMaksutyypin veron käyttöönottamiseksi.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muutoin, mutta ehdottaa kuitenkin eräitä täsmennyksiä ja muutoksia lakiehdotuksiin.

Tausta

Kaivostoiminta on lisääntynyt Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Samalla on käyty keskustelua kaivostoiminnan yhteiskunnalle aiheuttamista hyödyistä ja haitoista sekä siitä, miten yhteiskunnalle voitaisiin ohjata kohtuullinen korvaus uusiutumattomien kaivosmineraalivarojen

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

käytöstä. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön erillinen kaivosvero, jotta maaperän kaivannaisista saadaan yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että kaivokset siirretään sähkön korkeampaan veroluokkaan I ja ne poistetaan energiaintensiivisten yritysten energiaveronpalautuksen piiristä. Hallitus kuitenkin linjasi vuotta 2022 koskevista valtion talousarvioneuvotteluissa, että kaivosten sähköveron korotuksen sijaan otetaan käyttöön kaivosvero.

Myös eduskunta on kaivoslain muuttamista koskevan kansalaisaloitteen (KAA 7/2019 vp) käsittelyn yhteydessä edellyttänyt hallitusohjelman mukaisen kaivosveroselvityksen ripeää ja huolellista toteutusta niin, että eduskunnalle jää riittävästi aikaa toteuttaa kaivosverotusta koskevat lainsäädäntöuudistukset kuluvalle hallituskaudella.

Lainvalmistelun taustalla on vuonna 2021 valmistunut valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan puitteissa toteutettu ns. TEAS-hanke, jonka tavoitteena oli löytää malli erilliselle kaivosverolle. TEAS-hankkeen valmistumisen jälkeen valtiovarainministeriö asetti työryhmän arvioimaan kaivosveron vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia.

Yleistä

Kaivosmineraaleihin kohdistuvassa verossa on kyse uudesta, muun verotuksen lisäksi tulevasta verosta. Tavoitteena on ottaa huomioon kaivoslaissa tarkoitettujen kaivosmineraalien luonne uusiutumattomina luonnonvaroina ja ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus niiden käytöstä veron muodossa. Verolla ei ole ympäristönsuojellullisia tavoitteita.

Hallituksen esityksessä on päädytty ehdottamaan rojalittyypistä veroa. Esityksen mukaan ehdotettu veromalli olisi mahdollisimman yksinkertainen ja kaavamainen, mutta kuitenkin niin, että veromallissa otettaisiin huomioon yhtäältä metallimalmien ja muiden kaivosmineraalien välinen eroavuus ja toisaalta metallimalmien väliset erot niiden arvoissa ja metallipitoisuuksissa. Ehdotuksen perusteella metallimalmien vero määräytyisi arvoperusteisesti ja muiden kaivosmineraalien vero määräperusteisesti. Arvon perusteella verotettavat malmit luettelaisiin tyhjentävästi lain liitteessä. Veron soveltamisalaan kuuluisivat kaivoslaissa tarkoitettut kaivosmineraalit.

Asiantuntijakuulemissa valittua veromallia sekä kannatettiin että kritisoitiin, joko vastustamalla valittua veromallia taikka ylipäättään koko veroa. Osa katsoi valitun rojalittyypisen kaivosmineraaliveron vastaavan hyvin tavoitteeseen tuottaa yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus kaivosmineraalien käytöstä. Malli nähtiin myös toteutukseltaan yksinkertaisena, verotuotot helposti arvioitaviksi ja vähemmän alttiiksi voitonsiirtoriskeille. Koska kyseessä on uusi vero, rojaltiperusteista veroa pidettiin myös hyvänä tapana aloittaa keräämään korvausta kaivosmineraalien käytöstä. Kuultavista osa, pääosin kaivos- ja elinkeinoalan järjestöt, kaivosyritykset ja eräät tutkimuslaitokset katsoi, että nettotuloon pohjautuva malli olisi ollut nyt ehdotettua rojaltimallia parempi. Tältä osin katsottiin muun muassa, että rojaltiperusteinen vero selvemmin vaikuttaa negatiivisesti yritysten investointihalukkuuteen, nostaa louhimisen kannattavuuskynnystä, lyhentää kaivoksen elinkaarta ja heikentää kotimaisen tuotannon edellytyksiä entisestään. Veron arvioitiin vaarantavan myös EU:n ja Suomen huoltovarmuuden kannalta kriittisten materiaalien saannin sekä hidastavan vihreää siirtymää.

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että nyt ehdotetun rojaltityyppisen veron vääristävää vaikutusta yritysten investointi- ja tuotantopäätöksiin lieventää veron suhteellisen pieni tuottotavoite.

Myös veron tuottotason osalta kuulemisissa esitetyt näkemykset erosivat toisistaan. Yhtäältä veron tasoa pidettiin alhaisena verrattuna muun muassa muualla käytössä oleviin rojaltiperusteisten kaivosverojen tuottotasoihin ja toisaalta katsottiin, että verotaakan lisäys kaivosyhtiöille on suuri ja vastaisi eräille verovelvollisille jopa yhteisöveroasteen kaksinkertaistamista. Sinällään verotason vertailua muihin valtioihin vaikeuttaa se, että eri maiden rojaltipohjaisissa veromalleissa on eroja. Esimerkiksi vero voi kohdistua ajallisesti eri hetkeen kuin nyt ehdotettavassa kaivosmineraaliverossa, ja osassa valtioita rojaltityyppiseen veroon sisältyy piirteitä nettotulon veromallista eli kyseessä on eräänlainen yhdistelmä kahdesta veromallista. Vertailussa tulisi ottaa huomioon myös muut sovellettavat verot ja esimerkiksi valtioiden ratkaisut maa- ja kallioperän omistusoikeuksista.

Eräät kuultavat ehdottivat veropohjan supistamista siten, että vero kohdistuisi pelkästään metallimalmien käyttöön eikä muihin maa- tai kiviaineksiin ottaen huomioon mahdolliset vaikutukset esimerkiksi lannoitteiden ja rakennusmateriaalien hintoihin ja sitä kautta huoltovarmuuteen ja omavaraisuuteen. Huomattava kuitenkin on, että teollisuusmineraaleissa on metallimalmien tavoin kyse Suomen maaperästä louhituista uusiutumattomista kaivosmineraaleista. Veron tavoitteeseen nähden ja myös tasapuolisuus huomioon ottaen ei siten ole perusteltua jättää osaa tai yksittäisiä kaivosmineraaleja veron soveltamisalan ulkopuolelle. Teollisuusmineraalien rajaaminen pois veron soveltamisalasta voisi olla ongelmallinen myös valtioneuvostoyhteistyöstä.

Veromalli

Veron tavoitteena on ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus kaivosmineraalien käytöstä verona. Valiokunta pitää tätä verolle asetettua tavoitetta perusteltuna.

Valmistelussa esillä olleisiin eri veromalleihin liittyy sekä hyviä että huonoja puolia. Tämä on käynyt ilmi myös asiantuntijakuulemisissa. Kyse on uudesta verosta, mikä puoltaa nyt valittua rojaltityyppistä veroa, jonka etuna voidaan pitää yksinkertaisuutta ja selkeyttä. Myös veron taso on suhteellisen matala. Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna.

Valiokunta pitää tärkeänä, että valitun uuden veron toimivuutta käytännössä, vaikutuksia julkiseen talouteen ja yrityksiin seurataan lain voimaantulon jälkeen. Hallituksen esityksessä ja myös kuulemisissa on nostettu esille esimerkiksi mahdollinen jatkokehittäminen yhdistelmämallin, kuten matalan rojaltin ja nettotulon veron yhdistelmän, perusteella. Jatkossa, kun verosta saadaan kokemuksia, on perusteltua arvioida veron jatkokehitystarpeita.

Veronsaajat

Esityksessä ehdotetaan, että kaivosten sijaintikuntien osuus kaivosmineraaliveron tuotosta olisi 60 prosenttia ja valtion osuus olisi 40 prosenttia. Verotuotto tilitettäisiin sille kunnalle, jossa kaivos sijaitsee. Myös liittyen verotuoton jakautumiseen valtion ja kuntien kesken esitettiin kuulemisissa useita eri suuntaisia näkemyksiä. Verotuoton kertymistä kunnille kannatettiin, joskin eräät kuultavat katsoivat, että veron tulisi kertyä kokonaan valtiolle. Eräät kuultavat toivat esille,

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

että suoraan kunnille ohjattu verotulo voisi kannustaa kuntia hyväksymään kaivoshankkeita alueellaan. Suomen ympäristökeskus SYKE toi kuitenkin lausunnossaan esille, että tällä voi olla myös toimialojen välistä kilpailua vääristävä vaikutus. Kuulemisessa viitattiin myös paikalliseen julkistaloustieteeseen, jossa on katsottu, että luonnonvarojen hyödyntämiseen kohdistuvan veron, jonka tuottotaso on herkästi vaihteleva ja jonka verotuotto kohdistuisi alueellisesti hyvin epätasaisesti yksittäisille kunnille, tuottoa ei tulisi ohjata suoraan merkittävältä osin sijaintikunnille, sekä tuotiin esille, että veron kuntaosuuden tuoton ohjaamisessa yksittäisille kunnille tulisi soveltaa jonkinlaista alueellista tasausjärjestelmää. Osa kuultavista taas katsoi, että kunnille tuleva osuus oli liian pieni ja että huomioon tulisi ottaa myös laajemmin kaivoksen vaikutusalue.

Esityksen mukainen verotuoton jakaminen kaivosten sijaintikuntien ja valtion välillä sekä ehdotetut jako-osuudet perustuvat hallituksen vuosien 2022 ja 2023 talousarvioneuvotteluissa teke-miin linjauksiin. Linjauksissa ei ole otettu kantaa siihen, sisällyttäisiinkö kaivosvero valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä todettuun siitä, että arvio kaivosmineraaliveron sisällyttämisestä valtionosuuksien tasausjärjestelmään tulee tehdä tarvittaessa erikseen.

Eräät kuultavat ehdottivat myös säännösmuutosta, jossa kuntien osuus verotuotosta jaettaisiin kaivosluvassa tarkoitetun pinta-alan sijasta kaivoksen välittömän vaikutusalueen kuntien kesken. Tältä osin valiokunta toteaa, että kaivoksen tosiasiallisen vaikutusalueen määrittely olisi todennäköisesti monitulkintaista ja subjektiivista, minkä yhdistäminen verolaeilta vaadittavaan tarkkarajaisuuteen olisi haastavaa. Lisäksi verotuoton jakamisesta tulisi säätää käytännössä jokaisen kaivoksen kohdalla erikseen. Tähän nähden hallituksen esityksessä kaivosmineraalilakiin ehdotettua pinta-alaperustetta on pidettävä selkeämpänä.

Kuulemisissa nostettiin esille lisäksi eräitä yksittäisiä kysymyksiä, joita käsitellään seuraavassa.

Vanhat sivukivikasat ja rikastushiekat

Kuulemisissa tuotiin esille, että kiertotalouden näkökulmasta olisi perusteltua jättää vanhojen, ennen lain voimaantuloa muodostuneiden sivukivikasojen ja rikastushiekkojen hyödyntäminen verottamatta. Samoin toivottiin rikastushiekan ja sivukivien uudelleen käytön verotuskohtelun selkiyttämistä. Ehdotetun kaivosmineraaliverolain 3 §:n 1 kohdan mukaan veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien osalta sen ajankohdan perusteella, jona kaivosmineraali toimitetaan ensimmäisen kerran rikastettavaksi. Lainkohdan perusteluiden mukaan koska veron suorittamisvelvollisuus syntyy sillä hetkellä, kun kaivosmineraali toimitetaan ensimmäistä kertaa rikastettavaksi, ei esimerkiksi rikastushiekan uudelleenhyödyntäminen synnyttäisi veron suorittamisvelvollisuutta. Tämä johtuisi siitä, että rikastushiekkaan sisältyvä kaivosmineraali olisi jo kertaalleen verotettu veron suorittamisvelvollisuuden syntyessä ensimmäisen kerran. Lakiehdotuksen mukaan vero ei siten kohdistuisi rikastushiekan uudelleenhyödyntämiseen riippumatta siitä, onko materiaali syntynyt ennen vai jälkeen lain ehdotetun voimaantulon.

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

Kullanhuuhdonta

Lainsoveltamisalan ulkopuolelle on rajattu kullanhuuhdonnan yhteydessä löydetty kaivosmineraalit riippumatta siitä, tapahtuisiko kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella vai ei. Valtion maalla tapahtuvan kullanhuuhdonnan rajaaminen veron soveltamisalan ulkopuolelle on perusteltua kullanhuuhdonnan yhdenvertaisen kohtelun vuoksi, sillä muualla kuin valtion maalla tapahtuva kullanhuuhdonta jäisi joka tapauksessa veron soveltamisalan ulkopuolelle.

Kaivosmineraaliveron vähennyskelpoisuus tuloverotuksessa

Kaivosmineraalivero olisi valiokunnan käsityksen mukaan luonteeltaan valmisteverotyyppinen vero, jota käsiteltäisiin tuloverotuksessa vastaavasti kuin muita valmisteveroja. Menon vähennyskelpoisuus ratkaistaan elinkeinotulon verotuksesta annetun lain (360/1968) perusteella.

Tiedonsaantioikeuksia koskevan säännöksen täsmentäminen

Tiedonsaantioikeuksia koskevan kaivosmineraaliverolain 8 §:n 2 momentissa säädettäisiin Verohallinnon oikeudesta antaa laissa tarkoitettua verotusta varten saamia tietoja pykälän 1 momentissa tarkoitettulle kaivosviranomaiselle tälle säädettyä tehtävää varten. Tältä osin valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi sääntelyä siten, että 2 momenttiin lisättäisiin kuvaus tietosisällöistä sekä samalla täsmennettäisiin kaivosviranomaisen tehtävänkuvausta.

Terminologiset ja eräät muut täsmennykset

Geologian tutkimuskeskus on huomauttanut käytetyn sanan "maaperä" merkityksestä ja siitä, että sanaa "maaperä" ei tulisi käyttää sellaisissa yhteyksissä, joissa todellisuudessa tarkoitetaan kallioperää. Kaivosmineraaleja ei louhita maaperästä, vaan kallioperästä. Epäselvyyksien poistamiseksi ehdotetun kaivosmineraaliverolain 3 §:n 2 kohdasta, jossa määritetään verovelvollisuuden syntymisajankohta muiden kuin lain liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien osalta, poistettaisiin sana "maaperä". Kyseisessä lainkohdassa todettaisiin siten, että veron suorittamisvelvollisuus syntyy muiden kuin liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien osalta sen ajankohdan perusteella, jona kaivosmineraali louhitaan.

Ehdotetun kaivosmineraaliverolain 5 §:n 2 momentissa säädettäisiin veron määrästä muiden kaivosmineraalien kuin metallimalmien osalta. Näiden osalta vero olisi 0,20 euroa tonnilta louhittua kaivosmineraalia. Näiden muiden kuin lain liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien osalta ei ole merkityksellistä selvittää pitoisuutta verotusta varten, vaan vero määräytyy malmitonneittain. Jotta momentti tämän täsmennyksen jälkeen kattaisi selkeästi myös sekä teollisuusmineraalit että kaivosmineraaleiksi luettavat teollisuus-, vuolu-, uuni- ja jalokivet, ehdotetaan sitä täydennettäväksi seuraavasti:

5 § Veron määrä

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

Muiden kuin liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien vero on 0,20 euroa tonnilta malmia tai hyötykiveä.

Lain liitteen mukaiset metallimalmit

Lakiehdotuksen mukaan liitteen metallimalmien arvo määräytyy arvoperusteisesti, ja niille tulee siten määrittää verotusarvo. Verohallinto vahvistaisi verotusarvot vuosittain kaikille liitteessä mainituille metallimalmeille. Vahvistamisesta aiheutuu hallinnollista työtä. Tästä johtuen hallituksen esityksessä ehdotettuun liitteeseen on listattu ne metallimalmit, joita Suomessa parhailaan louhitaan. Liitteeseen ehdotetaan lisättäväksi lyijy (Pb) ja uraani (U). Saadun selvityksen mukaan lyijyä on louhittu vähäisissä määrin Suomessa jo nykyisin. Lisäksi on uutisoitu uraanin louhinnan aloittamisesta vuonna 2024.

Lain liite on osa lakia. Liitettä on mahdollista muuttaa ja täydentää jatkossa muuttamalla lakia, jos tilanne louhittavien metallimalmien osalta muuttuu.

Ahvenanmaan maakunta

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunnossa on kiinnitetty huomiota siihen, kuuluuko kaivosmineraaliveron säätäminen maakunnan vai valtakunnan toimivaltaan. Ahvenanmaalla ei ole tällä hetkellä kaivostoimintaa. Tästä johtuen Ahvenanmaata koskevia kysymyksiä on tarkoituksemukaisempaa tarkastella tarvittaessa jatkossa.

Lisäksi

Lisäksi 2. ja 3. lakiehdotukseen ehdotetaan teknisiä muutoksia johtuen muutoksista, jotka on tehty valmisteverotuslain 1 §:n 2 momentin ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 1 §:n 1 momentin luetteloihin hallituksen esityksen antamisen jälkeen laeilla 1265/2022 ja 1266/2022. Samasta syytä esityksessä ehdotettu muutos oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 2 §:n 4 kohtaan käy tarpeettomaksi, koska jo voimassa olevassa laissa viitataan tarvittaviin lainkohtiin.

Toimenpidealoitteet

Valiokunta ehdottaa, että toimenpidealoitteet hylätään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 281/2022 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää toimenpidealoitteet TPA 24/2019 vp sekä TPA 133/2020 vp.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Kaivosmineraaliverolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Kaivoslain (621/2011) 2 §:ssä tarkoitetusta kaivosmineraalista on suoritettava veroa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tätä lakia ei sovelleta kullanhuuhdonnasta saataviin kaivosmineraaleihin.

2 §

Verovelvollisuus

Verovelvollinen on sellainen kaivosmineraalin louhinut toimija, jolta edellytetään kaivoslain-säädännössä tarkoitettua lupaa kaivostoiminnan harjoittamiseen.

Jos 1 momentissa tarkoitettu verovelvollinen siirtää luvan toiselle toimijalle, verovelvollinen on siirron saaja.

3 §

Veron suorittamisvelvollisuus

Veron suorittamisvelvollisuus syntyy:

1) liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien osalta sen ajankohdan perusteella, jona kaivosmineraali toimitetaan ensimmäisen kerran rikastettavaksi; ja

2) muiden kuin liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien osalta sen ajankohdan perusteella, jona kaivosmineraali louhitaan **maaperästä**.

4 §

Verotusarvot

Liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien verotusarvo määritetään kaivosmineraalin kansainvälisten päivittäisten markkinahintojen tai vastaavien muiden julkisten hintatietojen perusteella.

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

Jos kansainvälistä päivittäistä markkinahintatietoa tai vastaavaa muuta julkista tietoa ei ole käytettävissä, verotusarvo määritetään vastaavan tuotteen kansainvälisten päivittäisten markkinahintatietojen tai vastaavien muiden julkisten hintatietojen perusteella. Verotusarvo määritetään edellä mainittujen hintatietojen aritmeettisena keskiarvona kalenterivuoden pituiselta tarkastelujaksolta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään kunkin kaivosmineraalin verotusarvon perusteena sovellettavasta hintatiedosta ja sen määrittelystä.

Verohallinto vahvistaa verokauden verotusarvot edellisen kalenterivuoden hintatietojen perusteella viimeistään helmikuun 1 päivänä.

5 §

Veron määrä

Liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien vero on 0,6 prosenttia kaivosmineraalin sisältämän metallin verotusarvosta.

Muiden kuin liitteessä tarkoitettujen kaivosmineraalien vero on 0,20 euroa tonnilta **malmia tai hyötykiveä**.

6 §

Viranomaiset

Toimivaltaisiin viranomaisiin sovelletaan, mitä valmisteverotuslain (182/2010) 4 §:ssä säädetään.

7 §

Rekisteröitymisvelvollisuus

Edellä 2 §:ssä tarkoitetun toimijan on rekisteröidyttävä verovelvolliseksi. Rekisteröintimenetelmästä säädetään valmisteverotuslain 5 luvussa.

8 §

Tiedonsaantioikeudet

Verohallinnolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa tarkoitettua verotusta ja sen valvontaa varten tarpeellisia tietoja kaivosluvista ja kaivospiireistä sekä niiden sisällöstä, kaivoksista, louhituista kaivosmineraaleista ja niiden määrästä eri tuotantovaiheissa sekä muita verotukseen vaikuttavia tietoja kaivoslainsäädännössä tarkoitettulta kaivosviranomaiselta.

Verohallinnolla on oikeus antaa pyynnöstä tässä laissa tarkoitettua verotusta varten saamia tietoja, **kuten tietoja verotettavista kaivosmineraaleista ja niiden määrästä ja pitoisuuksista eri tuotantovaiheissa, verotettavasta toiminnasta sekä valvontahavainnoista, 1 momentissa tarkoitettulle viranomaiselle, jos ne ovat tarpeen tälle kaivoslain noudattamisen valvontaa tai muita kaivoslais-**

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

sa säädettyjä tehtäviä varten. Tiedot voidaan antaa valmisteverotuslain salassapitosäännösten estämättä.

9 §

Tilittäminen veronsaajille

Valtion jako-osuus kaivosmineraaliverosta on 40 prosenttia ja kaivoksen sijaintikunnan osuus 60 prosenttia. Jos kaivos sijoittuu useamman kuin yhden kunnan alueelle, osuus jaetaan suhteessa sijaintikuntien osuuteen kaivoksen alueen pinta-alasta. Sijaintikunta ja pinta-ala määräytyvät kaivoslainsäädännössä tarkoitetussa lainvoimaisessa luvassa tarkoitetun sijaintikunnan ja kaivoksen alueen pinta-alan perusteella lukuun ottamatta apualueen pinta-alaa.

Verontilitykseen kaivoksen sijaintikunnalle ja valtiolle sovelletaan, mitä verontilityslaissa (532/1998) säädetään lukuun ottamatta verontilityslain 4, 5 ja 5 a §:ää, 6 §:n 1 ja 2 momenttia sekä 3 lukua.

10 §

Erinäiset säännökset

Tässä laissa tarkoitettuihin kaivosmineraaleihin ei sovelleta valmisteverotuslain 2 ja 3 §:ää, 2–4 lukua eikä 8–10 lukua.

11 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan kaivosmineraaleihin, joita koskeva veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain voimaantulon jälkeen.

Niiden 2 §:ssä tarkoitettujen toimijoiden, jotka harjoittavat toimintaa tämän lain voimaantullessa, on rekisteröidyttävä verovelvollisiksi kahden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Verohallinto voi hyväksyä rekisteröinnin jo ennen tämän lain voimaantuloa.

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

Liite

Arvon perusteella verotettavat kaivosmineraalit

Hopea (Ag)
Koboltti (Co)
Kromi (Cr)
Kulta (Au)
Kupari (Cu)
Litium (Li)
Nikkeli (Ni)
Palladium (Pd)
Platina (Pt)
Sinkki (Zn)
Lyijy (Pb)
Uraani (U)

2.

Laki

valmisteverotuslain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
~~lisätään~~ valmisteverotuslain (182/2010) ~~1 §:n 2 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 766/2020, ja~~
~~lisätään~~ 1 §:n 2 momenttiin, ~~siitä lailla 1265/2022 kumotun 8 kohdan tilalle uusi 8 kohta sellaisena kuin se on laissa 766/2020, uusi 9 kohta~~ seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan veroihin ja maksuihin, joista säädetään:

8) kaivosmineraaliverolaissa (/).
~~9) kaivosmineraaliverolaissa (— / —).~~

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) ~~1 §:n 1 momentin 19 kohta, 2 §:n 4 kohta,~~ 11 §:n 4 momentti, 17 §:n 1 momentti ja 32 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat ~~1 §:n 1 momentin 19 kohta, 2 §:n 4 kohta,~~ 17 §:n 1 momentti ja 32 §:n 1 momentti laissa 783/2020, sekä

lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 783/2020, **siitä lailla 1266/2022 kumotun 19 kohdan tilalle uusi 19 kohta** ~~uusi 20 kohta~~, 17 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 783/2020, uusi 5 momentti sekä 32 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 783/2020, uusi 6 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan niiden Verohallinnon tehtäväälaan kuuluvien verojen ja maksujen verotusmenettelyyn ja muutoksenhakuun, joista säädetään:

19) kaivosmineraaliverolaissa (/).

~~20) kaivosmineraaliverolaissa (— / —).~~

~~2 §~~

Määritelmät

~~Tässä laissa tarkoitetaan:~~

~~4) verovelvollisella 1 §:n 1 momentin 1–4 ja 11–20 kohdassa mainittujen lakien mukaisessa verotuksessa verovelvollisten lisäksi 1 §:n 1 momentin 5–10 kohdassa mainituissa laeissa tarkoitettua maksuvelvollista, lähdeveron perimiseen velvollista ja ennakonpidätysvelvollista;~~

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

11 §

Verokausi

Apteekkiveron ja kaivosmineraaliveron verokausi on kalenterivuosi.

17 §

Veroilmoituksen määräpäivä

Verokauden veroilmoitus on annettava viimeistään verokautta seuraavan kalenterikuukauden yleisenä eräpäivänä, jollei 2–5 momentissa toisin säädetä.

Kaivosmineraaliverolain 2 §:ssä tarkoitetun verovelvollisen on annettava verokauden veroilmoitus viimeistään verokautta seuraavan maaliskuun yleisenä eräpäivänä.

32 §

Verokauden veron maksaminen

Verovelvollisen on maksettava verokauden vero viimeistään verokautta seuraavan kalenterikuukauden yleisenä eräpäivänä, jollei 2–4 tai 6 momentissa toisin säädetä.

Kaivosmineraaliverolain 2 §:ssä tarkoitetun verovelvollisen on maksettava verokauden vero viimeistään verokautta seuraavan maaliskuun yleisenä eräpäivänä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö VaVM 39/2022 vp

Helsingissä 3.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Heli Järvinen vihr
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Anne Kalmari kesk
varajäsen Toimi Kankaanniemi ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen